

Справа “Балог проти Угорщини” (Balogh v. Hungary)

У рішенні, ухваленому 20 липня 2004 року у справі “Балог проти Угорщини”, Суд постановив, що:

- мало місце порушення ст. 3 Конвенції щодо заборони нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження;
- не було порушення ст. 13 Конвенції щодо права на ефективний засіб правового захисту;
- не було порушення ст. 6 Конвенції щодо права на доступ до суду;
- не було порушення ст. 14 Конвенції.
- Відповідно до ст. 41 Конвенції Суд призначив сплатити заявнику 4000 євро у відшкодування матеріальної шкоди, 10000 євро як компенсацію моральної шкоди і 3000 євро на відшкодування судових витрат.

Обставини справи

Заявник Шендор Балог є громадянином Угорщини, народився 1958 року проживає у м. Мішкольц (Угорщина). Він є за національністю ромом.

9 серпня 1995 року п. Балог було допроваджено до Орошезької поліцейської дільниці, де впродовж двох годин його допитували стосовно місцезнаходження талонів на пальне, які заявник, разом із іншими особами, нібито вкрав.

Заявник стверджував, що під час допиту один з поліцейських безупинно завдавав йому ударів по обличчю і лівому вуху, а інший поліцейський штовхав його у плече.

Коли п. Балог привели до підвального приміщення дільниці, його побачили четверо знайомих йому осіб, які там вже перебували. Вони згодом засвідчили, що у п. Балог тоді було червоне, набрякле обличчя, а також висловили припущення, що його було побито.

11 серпня 1995 року, коли п. Балог повернувся додому, до свого містечка, він звернувся до місцевого лікаря, який після огляду заявника, порадив йому пройти обстеження у лікарні. 14 серпня 1995 року заявнику було проведено операцію на барабанній перетинці вушної раковини. У медичній справі заявника зазначалося, що у нього було виявлено травматичний розрив (перфорацію) лівої барабанної перетинки. Також у справі вказувалося, що внаслідок ушкодження п. Балог частково втратив здатність чути на ліве вухо. Ступінь втрати слуху був визначений як такий, що знаходився у проміжку між легким та середнім рівнями, встановленими медициною.

16 листопада 1995 року щодо працівників поліцейської дільниці було порушено кримінальну справу. У своєму висновку медичний експерт зазначав, що важко було встановити, чи ушкодження вушної раковини заявника сталося до, під час чи після його допиту. 30 листопада 1995 року кримінальну справу щодо працівників поліції було закрито. 24 січня 1996 року слідство у зазначеній кримінальній справі було відновлено. Слідчий відділ дійшов висновку, що неможливо було безсумнівно встановити момент виникнення у заявника згаданого тілесного ушкодження.

1 серпня 1996 року було встановлено, що працездатність заявника знизилася на 50 % через бронхіальну астму та погіршення слуху. Внаслідок цього п. Балог не зміг підтвердити свої права на керування вантажним транспортом та отримати роботу водія. Він звернувся до відповідних державних органів за компенсацією, проте йому було відмовлено.

Заявник додатково пройшов обстеження й отримав медичний висновок, у якому вказувалося, що зазвичай розрив барабанної перетинки виникає внаслідок зовнішнього удару у ділянку вуха. З огляду на це міркування, у висновку також йшлося про вірогідність твердження заявника стосовно обставин отримання ним ушкодження.

На підставі інформації, викладеної у зазначеному медичному висновку, Бюро з питань правового захисту національних та етнічних меншин звернулось до компетентних органів із заявою про відновлення кримінальної справи щодо працівників поліції. Втім, у відповідь на цю заяву від прокуратури надійшло пояснення, що справу щодо працівників поліції було закрито на тій підставі, що версію заявника про те, що з ним сталося, неможливо було процесуально довести.

Зміст рішення Суду

Заявник стверджував, що з боку працівників поліції мало місце неналежне поводження щодо нього, і скаржився на те, що національні компетентні органи не провели ефективного розслідування в його справі всупереч вимогам ст. 3 Конвенції. Також п. Балог зазначав про порушення ч. 1 ст. 6 Конвенції (право на справедливий суд) та ст. 13 Конвенції (право на ефективний засіб правового захисту), а також про порушення ст. 14 Конвенції (заборона дискримінації) з огляду на його ромське походження.

Суд зазначив, що у заявника стався розрив лівої барабанної перетинки. Відповідно до висновків судового медичного експерта, найчастіше така травма виникає внаслідок заподіяння людині удару в обличчя. Відповідно до показань чотирьох приятелів заявника, він виходив з поліцейської дільниці з червоним і набряклим обличчям, це дало їм підставу думати, що його побили у дільниці.

Суд взяв до уваги той аргумент, що заявник не звертався за медичною допомогою ані того самого дня, коли з ним стався прикрий випадок, ані наступного. Він звернувся до лікаря лише 11 серпня 1995 року. Втім, Суд зауважив, що заявник звернувся за лікарською допомогою відразу ж по прибутті додому. Тому Суд дійшов висновку, що негайне незвернення заявника до лікаря не мало істотного значення для справи і не повинно було викликати сумнів щодо правдивості версії заявника стосовно того, що з ним сталося.

Суд відзначив, що компетентні органи провели розслідування обставин, викладених заявником у його заяві про порушення кримінальної справи. Суд також зауважив, що прокурор, який проводив розслідування, перебував у складному становищі через відсутність незалежних очевидців подій, які описував заявник. Втім, він ретельно допитав як самого заявника, так і його приятелів, з одного боку, та запрогололював покази працівників відповідної поліцейської дільниці, які чергували у день затримання заявника, а також допитав поліцейських, які, за словами заявника, його били. До того ж, між заявником та його приятелями, з одного боку, та відповідними працівниками поліцейської дільниці, з іншого, було проведено ставку віч-на віч.

Проте Суд зауважив, що держава ще й досі не надала жодних правдоподібних пояснень щодо можливої причини виникнення травми у заявника.

Суд дійшов висновку, що Уряд не довів належним чином того, що травма у заявника виникла не внаслідок неналежного з ним поводження з боку працівників поліції.

Суд вкотре зазначив, що будь-яке фізичне насильство щодо особи, яка позбавлена свободи, якщо при цьому воно не спровоковане особливо небезпечною поведінкою цієї особи, є приниженням її гідності, а відтак, порушенням ст. 3 Конвенції. Суд також вказав, що необхідність повного розкриття злочинів та незаперечні труднощі, які виникають у процесі боротьби зі злочинністю, не можуть виправдовувати застосування обмежень щодо фізичної безпеки людини. Тому Суд постановив, що мало місце порушення ст. 3 Конвенції.

Суд відзначив, що держава серйозно поставилася до скарги заявника на неналежне з ним поводження: загалом три прокурорські структури розглянули його скаргу. Прокуратура також погодилась відновити провадження у кримінальній справі у відповідь на клопотання Бюро з питань правового захисту національних та етнічних меншин.

Суд позитивно відзначив ретельність проведеного розслідування, яке, на його думку, могло призвести до викриття і покарання державних службовців, винних у заподіянні шкоди заявнику, у разі підтвердження зібраними у справі доказами вини відповідних осіб. Суд схвалив також і те, що розслідування проводилось незалежно і неупереджено.

З огляду на те, що заявнику було забезпечено ефективний засіб правового захисту щодо його скарги на порушення ст. 3 Конвенції, Суд постановив, що держава не порушила ст. 13 Конвенції.

Стосовно скарги п. Балого на порушення ст. 6 Конвенції Суд звернув увагу на те, що заявник не скористався можливістю звернутися до національного суду з позовом про компенсацію шкоди. Хоча заявник і стверджував, що таке звернення не призвело б до позитивного результату, для Суду безуспішність такого позову не виглядала заздалегідь очевидною.

Суд також зазначив, що причиною, яка перешкоджала заявнику звернутися до суду з позовом про відповідальність посадових осіб було невчасне подання ним до прокуратури скарги про порушення порядку закриття відповідної кримінальної справи. Тому Суд дійшов висновку, що заявника не було позбавлено ані доступу до суду, ані справедливого розгляду його справи. Відтак Суд постановив, що ст. 6 Конвенції порушена не була.

Суд визнав необґрунтованими скарги заявника на дискримінацію щодо нього. Тому Суд постановив, що порушення ст. 14 Конвенції не мало місця.

Реферативний переклад з англійської мови та опрацювання рішення здійснено у Львівській лабораторії прав людини і громадянина НДІ державного будівництва та місцевого самоврядування АПрН України М.Ю. Пришляк та П.М. Рабіновичем.